

ԿՐՕՆԱԿԱՆ—ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԿՈՆԴԱԿԻ ԱՌԹԻԻ:

Պատմական հանգամանքների շնորհիւ հայ ժողովուրդը դարերից ի վեր բաժանուած է կրօնական մի քանի ուղղութիւնների: Որոնք անցեալում դաւանական խտրութիւնների պատճառով երբեմն հակամարտութեան մէջ ընկնելով մեծապէս մնասել են ազգային բովանդակ կեանքի խաղաղ յառաջադիմութեան, աւետարանական սիրոյ փոխարէն ոխ և ատելութիւն տաժել միմեանց նկատմամբ և օտար միջամտութիւնների իսկ առիթ եղել՝ նախատինք բերելով մեր ազգային արժանապատուութեան:

Արեւելեան ազգերին առանձնայատուկ այս կրօնական նեղսրտութիւնն ու անհամբերատարութիւնը բարեբաղդաբար վաղէց անցել են պատմական տխուր յիշողութիւնների շարքը, և եւրոպական լոյսն ու դիտութիւնն այսօր չէ, որ զգաստութիւն են մտցրել մեր ժողովրդի մէջ՝ կրօնական համոզմունքները մարդու խղճի սրբութիւն սրբոցը համարելու, յարգանքով վերաբերելու և համբերատար ոգով ձեռքի ձեռքի տուած ու միացեալ ոյժերով համազգային ցաւերին դեղ ու դարման որոնելու:

Մենք տեսնում ենք, թէ ինչպէս հայ ժողովրդի ալ և այլ հատուածների լաւագոյն ներկայացուցիչներն այսօր միահամուռ ջանքերով աշխատում են ծաղկեցնելու մայրենի լեզուն, գրականութիւնն ու պատմութիւնը, նախնեաց յիշատակները վառ պահելու հայի ազգային ինքնագիտակցութեան մէջ, ներքին կեանքը բարելաւելու և արտաքին ոտնձգութիւններին դիմադրելու: Ըստ արժանւոյն գնահատում ենք այն աննկուն ճիգերն ու անվեհեր կռիւր, որով մեր կաթոլիկ եղբայրներն ամենայն հաւատարմութեամբ ոգի ի բռին պահում—պաշտպանում են հայրենի լեզուն

և ծէսն ու իրաւունքները՝ ընդդէմ իրենց դաւանակից
ոմանց սնափառութեան և անդրաբայական ջանքերի:
Յայտնի են և դոհունակութեամբ ու երախտագիտութեամբ
յիշատակելի սիրոյ այն մեծամեծ գործերը, որոնք վերջին
տասնեակ տարիների ընթացքում կատարւում են եւրո-
պական մարդասէր անձանց և միութիւնների ձեռքով՝ շնոր-
հիւ հայ-աւետարանականների, յատկապէս Թիւրքիոյ հայ-
ութեան մէջ՝ սփոփելու և ամփոփելու բռնակալների ճի-
րաններում յօշոտուող թշուառ եղբայրներին:

Մենք լաւատեղեակ չենք և գուցէ վաղաժամ իսկ է
արձանագրել աստէն այն ջանքերը, որոնք գործ են դնում
մեր կաթոլիկ և աւետարանական եղբայրները՝ եւրոպական
դիւանագիտութեան միջոցով բարւոքելու Թիւրքիոյ հայու-
թեան վիճակը: Բայց որ ընդհանուր խնդիրներում միա-
նալու, դաւանական վէճերը մոռացութեան տալու և ազ-
գային աւանդները սրբութեամբ պաշտպանելու գիտակցու-
թիւնը վառ է և աւելի ու աւելի է զօրանում հայութեան
այլ և այլ կրօնական հատուածների մէջ, դրա համար դեռ
վերջին օրերս լաւագոյն ապացոյցները տուին մեր կաթոլիկ
և աւետարանական եղբայրները՝ առաջիններն իրենց նշա-
նակալից դիմադրութեամբ մի չարաբաստիկ խնդրում և վեր-
ջիններն իրենց ջերմ համակրութեամբ դէպի մեր Հայրա-
պետի անդրանիկ կոնդակը: «Աւետարներ» շաբաթաթերթը
երկու համարի մէջ ամբողջովին տպագրելուց յետոյ նորին
Վեհափառութեան Տ. Տ. Գէորգ Ե. Արքայապետին կաթո-
ղիկոսի անդրանիկ կոնդակը, մի երրորդ համարում այդ
առթիւ հետևեալ խորհրդածութիւնն է անում.

Չբաւեր լոկ կարդալ կամ լսել այս կոնդակին նման գրութիւն
մը և ապա դէպքերու հոսանքէն մղուելով թոյլ տալ որ ելլէ մեր
միտքերէն: Երբ կը նկատէ մէկը բարձր աղբիւրը որմէ կու գայ այն,
կենսական կարևորութիւնը նիւթին զոր կը շօշափէ և ոգին ու լե-
զուն որով խմբադրուած է, չկրնար չյուսալ թէ պիտի յաջողի խորին
տպաւորութիւն գործել Եկեղեցիին ու Ազգին կեանքին վրայ:

Աւշադիր ընթերցողին ուշադրութիւնը գրաւող առաջին բանն
է Քրիստոնէական ջերմ ոգին որ ամբողջ կոնդակին մէջ կը շնչէ:
Չկայ հոս հոգեօր բռնապետ մը եկեղեցիին վրայ տիրող, այլ այն-

պիտի մէկը, որ գրաւելով հանդերձ ազգին մէջ ամէնէն բարձր ու ամէնէն պատուաւոր դիրքը, դիրք մը՝ Լուսաւորչի օրերէն մինչեւ այսօր մեծ ու սուրբ մարդոց յիշատակով սրբուած, կ'զգայ մանաւանդ այդ պաշտօնին յատուկ ծանր պատասխանատուութիւնները և ամենայն խոնարհութեամբ կը խնդրէ ժողովրդին ազօթքները, որպէս զի Տէր Յիսուս Քրիստոսով կարող բլլայ հաւատարմօրէն կատարել հովուական իր պարտականութիւնները: Ընթերցողը կ'զգայ նաև թէ բովանդակ կոնդակին մէջ ջերմ հայրենասիրութիւն կը բարախէ, և խորին սէր մը եկեղեցւոյ և ազգին մէն մի դասակարգին համար: Ո՛րքան պատշաճ են հայրական բոլոր խրատներն ու յորդորները՝ Պատրիարքներուն, արքեպիսկոպոսներուն, եպիսկոպոսներուն, քահանաներուն, հրապարակախօսներուն և մատենագիրներուն, հարուստներուն, ուսուցիչներուն, բարեսիրական հաստատութիւններուն, երկրագործներուն, կիներուն և տղջիկներուն (կարելի էր նաև յիշել զինուորները), ամէնուն կը տրուի խրատ մը որ ամենայնիւ արժանի է խորին մտածութեան ազօթքով հանդերձ և որ անշուշտ մեծապէս օգտակար պիտի բլլայ, երբ ի գործ դրուի հաւատարմօրէն:

Ճիշտ այս կէտն է զոր կ'ուզենք շեշտել: Ինչպէս սովորական քարոզներու համար, նոյնպէս Վեհ. Կաթողիկոսին այս կոնդակին նման մեծ պատգամներու համար, մեքենայ մը չկայ որ զանոնք կենդանի արարքներու և նկարագրի փոխարկէ: Տուգանքով և բանտարկութեամբ պարտադրելի օրէնքներ չեն անոնք: Սիրտերու և խիղճերու ուղղուած կոչեր են միայն: Ուստի և կը պատահի յաճախ որ քարոզիչներն այսօր բախտակից կ'ըլլան վաղեմի Եղեկիէլ մարգարէին, որու համար գրուած է. «Սհա դուն անոնց (ժողովրդիդ) քաղցրաձայն ու հմուտ նուագածուի մը ախորժելի երգին պէս ես, որոնք քու խօսքերդ կը լսեն, բայց զանոնք ի գործ չեն դնել» (Եղեկ. ԼԳ. 32): Հետևապէս ամէնուն յայտնի են լուրջ նկատառման և արագ հնազանդութեան անհրաժեշտ հարկն ու օգուտները: Կոնդակին մէջ թուարկուած ամէն դասակարգի անդամներ պարտին անձամբ կիրարկել զայն, որպէս զի բաղձացեալ օգուտն յառաջ գայ:

Գալով անոր լեզուին, օտարականի մը որու մայրենի լեզուն Հայերէն չէ՝ պիտի ներուի իր զմայլումն յայտնել անոր բառերուն սքանչելի յորդիմաստութեան վրայ, նաև կատարեալ իր յուսահատութիւնը որու մատնուեցաւ՝ երբ փորձեց իմաստի նոյն յորդութիւնը և արտայայտութեան նոյն գեղեցկութիւնը դնել Անգղիերէն թարգմանութեան մը մէջ:

Եթէ հարցուի թէ այս կոնդակն ինչ վերաբերութիւն ունի Աւետ. եկեղեցիներու հետ, կը պատասխանենք թէ, թէև իրենք անոր մէջ ուղղակի և պաշտօնապէս ակնարկուած չեն թուիր, կրնան,

քանի որ բոլոր Հայերուն ուղղուած է, շատ պատշաճօրէն յարգել զայն ականածանօք և, որչափ հնար է, օգտուիլ Հայ Եկեղեցւոյ մարդկային պետին հայրական յորդորներէն, խրատներէն և աղօթքներէն: Հիմա կը հասկցուի առ հասարակ թէ Հայ մը Աւետ. եկեղեցիի մը անդամակցելով չկրնար կամ չուզեր իր ազգայնութիւնը փոխել: Ան կ'ստիպուի այդ քայլն առնել մի միայն իր խղճամիտ համոզումներուն համար, և իր սրտին խորերը վառող միակ մեծ ու հրաբորբ իղձն է իր ազգին հոգեւոր լուսաւորումն ու փրկութիւնը: Կը յուսայ և կը հաւատայ թէ օր մը այլեւս տեղի պիտի չմնայ այն բաժանման զոր կը կրէ հիմա և որ զուրկ չէ ցաւազին հանգամանքէ: Միևնոյն ժամանակ կը տիրէ հին մայրենի եկեղեցին և կը յարգէ ամէն ինչ որ լաւ է անոր մէջ ու բոլոր մեծ մարդիկը զորս արտադրած է այն: Այս պարագաներուն տակ Հայ Աւետարանականներու ընդհանուր զգացումը կը ներկայացնենք, կը կարծենք, երբ ըսենք թէ անոնք իբրեւ օտարներ կամ օտարականներ չեն կարգար վէճ. Կաթողիկոսին կոնդակը, այլ իբրեւ անդամներ ազգային ընտանիքին, խորապէս հետաքրքրուելով ամեն բանի որ կը ծառայէ կեանքը ազնուացնել ու հոգեւորել և աւելի լիովին Քրիստոսի տեւական սղոցեցութեան ենթարկել Հայ Եկեղեցին ու ժողովուրդը:

Ի բոլոր սրտէ ողջունում ենք այս սիրալիր վերաբերմունքը:

